

HELHETLIG GJENNOMGANG AV REGELVERKET FOR OPPTAK TIL HØYERE UTDANNING

SVAR FRA NORGES HANDELSHØYSKOLE (NHH)

FRIST 31.05.2022

NHH takker for invitasjon til å komme med innspill til helhetlig gjennomgang av regelverket for opptak til høyere utdanning. NHH er enig i at dagens regelverk er blitt komplekst og fragmentert, og at det derfor er viktig at det nå foretas en gjennomgang.

I det følgende vil vi presentere våre vurderinger av noen av de spørsmålene opptaksutvalget har stilt oss.

Kvalifisering

Er det noen av dagens alternative måter å oppnå GSK på som bør endres eller fases ut?

I dag kan man oppnå generell studiekompetanse (GSK) ved fullført treårig videregående skole, yrkesfag med påbygging, 23/5-regelen, Steinerskolen, godkjent fagskoleutdanning, godkjent utenlandsk utdanning eller et fullført universitets- eller høyskolestudium. NHH er av den oppfatning at selv om intensjonen har vært å raskest mulig kvalifisere flest mulig til høyere utdanning, øker risikoen for at studentene ikke er tilstrekkelig studieforberedt med antallet alternative veier inn i høyere utdanning. På denne bakgrunn mener NHH at det er formålstjenlig å beholde treårig videregående skole, Steinerskole, godkjent utenlandsk utdanning eller et fullført universitets- eller høyskolestudium som opptaksgrunnlag til UH, mens påbygg, 23/5-regelen og fagskole bør fases ut som grunnlag for å oppnå GSK.

Hva mener dere om å innføre en standardisert kvalifiserende prøve som et supplement eller en erstatning for søkere som ikke har GSK fra videregående opplæring?

NHHs grunnleggende standpunkt er at vi stiller oss kritisk til å innføre en standardisert prøve som en erstatning for søkere uten GSK, ettersom vi primært vil begrense antall muligheter for å kvalifisere til høyere utdanning. Det som imidlertid kunne være interessant er å se på om det ville være mulig å erstatte påbygg, og særlig 23/5, med en standardisert prøve.

NHH har erfaring fra å benytte de standardiserte prøvene GMAT og GRE som opptaksgrunnlag på masternivå, i tillegg til karakterer og intervju. Vi mener at disse kildene i kombinasjon kan gi gode resultater. Vi mener at det å utelukkende legge standardiserte opptaksprøver til grunn blir feil, fordi resultatene ikke nødvendigvis gir et riktig bilde av søkerens kompetanse.

Et annet moment er at innføringen av standardiserte tester umiddelbart følges av et tilbud av private coaching-tjenester, fra privatlærere til apper. Tilgangen til denne typen tjenester vil være ulik, etter søkerens sosioøkonomiske bakgrunn, og tester vil dermed ventelig forsterke allerede eksisterende forskjeller i tilgangen til høyere utdanning. Et eksempel her er SAT i USA, et annet Høgskoleprøvet (SweSAT) som brukes i Sverige.

Det har også vært flere tilfeller i Sverige med organisert fusk på Høgskoleprovet, og ved eventuell innføring av en standardisert kvalifiserende prøve, må sikkerhet prioriteres høyt.⁵ I tillegg er Høgskoleprovet en stadig mer kostbar ordning, til tross for egenandel, hvilket er en faktor man må ta i betraktning ved en eventuell innføring av et nytt element i opptakssystemet.

Kan spesielle opptakskrav erstattes av en form for forberedende år, tilsvarende basår-ordningen i Sverige?

NHH stiller seg i utgangspunktet kritisk til basår. Det kan stilles spørsmål ved hvorvidt det er høyere utdanningsinstitusjoners oppgave å sikre grunnleggende videregående kompetanse, men ser likevel flere fordeler med ordningen.

Hvis vi erkjenner at det er en samfunnsoppgave å gjøre søkerne tilstrekkelig studieforberedt utover generell studiekompetanse, kan man vurdere å legge dette ansvaret enten til VGS eller til den delen av UH-sektoren som stiller de aktuelle kravene. Et annet moment her er at basår ikke burde være nødvendig om videregående studieforberedende utdanning holdt tilstrekkelig høyt nivå og fagkravene var absolutte.

Er det viktig å beholde realkompetansevurdering som en vei inn i UH?

NHH har opptakskravet MATRS, dermed vil de som dekker mattekravet også normalt ha GSK. I tillegg er studietilbudet på NHH særlig teoretisk, og dette gjør at så godt som ingen uten GSK har erfaringen/kompetansen som eventuelt kunne vært relevant. Studietilbudet på NHH avskjærer derfor søkere muligheten for å komme inn på grunnlag av realkompetanse. Dermed har ikke denne ordningen noen særlig betydning for oss (utover unødvendige vurderinger/avslag), men vi kan se relevansen i å beholde dette grunnlaget for mer praktiskrettede studier.

Rangering

Bør hensynet til å få inn unge søkere veie tyngre enn i dag, og hensynet til å gi søkere en mulighet til å forbedre rangeringsposisjonen sin vektet tilsvarende lavere?

Vi stiller oss kritisk til hvordan dagens ordning med vektning av alder blir praktisert. NHH er enig i at det er gode grunner til å gi eldre søkere mulighet til å studere, men slik ordningen med alderspoeng i praksis er i dag, belønnes man for erfaring altfor tidlig i livsløpet.

NHH mener hensynet til å få inn unge søkere i dag bør veie tyngre enn det gjør på nåværende tidspunkt. Vår erfaring er at unge fullfører utdanningen raskere, i tillegg til å få noe bedre resultater. NHH ønsker derfor å gi unge en bedre rangeringsposisjon enn de har i dagens ordning.

I dagens modell oppleves det veldig ofte at elevene rett fra videregående heller tar flere friår, et årsstudium eller en bachelorgrad, folkehøgskole eller militærtjeneste for å «vente» på full pott med alders- og tilleggs-poeng. En 2020-analyse fra NIFU viste at i profesjonsstudiet i psykologi var det så mange som 83% (og henholdsvis 70% på jus og medisin) som stilte med åtte alderspoeng i konkurransen.

Nåværende modell medfører at normalen blir å ta privatistfag og vente til man er 23 for å få opptak i ordinær kvote. Privatistutdanninger har bygget sin forretningsmodell på at videregåendelever tar forbedrende fag mens de venter på alle alderspoengene, spesielt de som ønsker seg inn på prestisjestudiene. På denne måten går det inflasjon i alderspoengene, og formålet med alderspoeng vil ha nedsatt effekt.

Bør utvelgelsen av studenter til populære studier skje på en annen måte enn å skille på desimaler på allerede høye poenggrenser, for eksempel ved opptaksprøver eller loddtrekning?

Grunnlagsdokumentet fra opptaksutvalget gir ikke en fullgod forklaring på hvordan man ser for seg at et totrinns opptak til de mest populære studiene (rangering og påfølgende loddtrekning mellom de beste) skal foregå i praksis, og vi stiller oss avvisende til forslaget om loddtrekning. NHH mener at forutberegnelighetsprinsippet må veie tungt i saker som omhandler valg av studium, og må gå foran ulempen med økende poenggrenser. Vi ser derfor ikke på loddtrekning som et alternativ. NHH mener at opptak til populære studier ikke skal skje ved opptaksprøver eller intervju alene, kun som supplement eller ytterligere siling etter karakterbasert rangering.

Kjønnspoeng

Flere studier bruker kjønnspoeng for å sikre en viss kjønnsbalanse, og dette er da ut ifra en tanke om at kjønnsbalanse er et like viktig element i studiets kvalitet som søkerens karakterpoengsum. NHH anerkjenner at kjønnsbalanse er viktig for et godt studiemiljø og fremtidig arbeidsliv. Vi stiller oss likevel kritisk til kjønnspoeng, og at det å kvotere inn søkere fra det underrepresenterte kjønn er riktig virkemiddel for å oppnå kjønnsbalanse. Dette er tett knyttet til eventuelle negative effekter på inntakskvaliteten.

Er dagens tilleggs-poeng et godt uttrykk for kompetanse som er nødvendig for å gjennomføre studium på deres institusjon?

NHH mener at det bør gjennomføres en fullstendig gjennomgang av dagens ordning av tilleggs-poeng. Det bør vurderes om det på institusjonsnivå er hensiktsmessig å kunne vekte enkeltfag som eksempelvis matematikk og norsk, jfr. at vår erfaring er at disse fagene er særlig gode indikatorer på evnen til å mestre og fullføre studiet. Alternativet kan være å kreve en minimumskarakter i norsk og matematikk. NHH stiller seg spørrende til hvorvidt tilleggs-poeng har den virkningen som opprinnelig var tilsiktet, jfr. at det fremstår svært usikkert om det er hensiktsmessig at søkere skal bli belønnet for å ta fag på videregående som ikke er relevante for studieretningen de tar.

Det kan også gjøres en vurdering av hvilke fag som skal ha karakter og hvilke fag som skal ha bestått/ikke bestått, eksempelvis om kroppsøving er et fag det vil være hensiktsmessig å ha som bestått/ikke bestått.

Bør ordningen med å gi alderspoeng, som rangerer eldre søkere foran yngre søkere, videreføres?

NHH anser at ordningen med alderspoeng ikke bør videreføres. Alder i seg selv gir ikke nødvendigvis søkere som er bedre forberedt til høyere utdanning, men det gir uten tvil eldre søkere en fordel i konkurransen om studie-plass i ordinær kvote. NHH mener åtte tilleggs-poeng for alder utgjør en uforholdsmessig stor andel av søkerens konkurransepoengsum. Tradisjonelt har det vært en oppfatning at man med økt alder får erfaring og kunnskap som kompenserer for svakere faglige resultater fra videregående når man tar høyere utdanning. Det er imidlertid ingen funn som kan bekrefte at høyere alder gir bedre faglige resultater. I NIFU rapport 2020:4 opptak til høyere utdanning, ser man derimot en negativ sammenheng mellom alder, gjennomføringsevne og karakternivå.

Er bruk av spesielle kvoter, som for eksempel regionale kvoter, bedre egnet enn tilleggs-poeng for at bestemte søkergrupper skal få studie-plass?

NHH ønsker mangfold i studentmassen, og tar opp studenter til bachelorprogrammet både gjennom det vanlige opptaket i Samordna opptak, samt innvekslingsstudenter fra internasjonale partnerinstitusjoner. Selv om mangfold er viktig, er imidlertid faglig kompetanse sentralt for å komme inn på og gjennomføre høyere utdanning. NHH ønsker derfor ikke at studenter med lavere karaktersnitt enn grensen skal komme inn kun for å

bidra til mangfoldet. Vi mener derfor at vi må skape et mangfold i søkermassen gjennom gode rekrutteringstiltak, i stedet for å åpne opp for alternative veier inn i høyere utdanning enn faglig kompetanse.

Samlet mener NHH at bruk av spesielle kvoter ikke er et bedre egnet virkemiddel enn tilleggspoeng for at bestemte søkergrupper skal få studieplass her.

Organisering

Bør vi ha et felles regelverk for opptak til alle typer studier?

NHH er positive til å fremdeles ha et felles regelverk for opptak. Med hensyn til effektivitet og likebehandling anser vi det som viktig å fremdeles ha et felles regelverk.

Er dagens regelverk til hinder for hvordan dere ønsker å gjennomføre opptak?

NHH kan ikke se dagens regelverk som hinder for gjennomføringen, men ser samtidig et klart potensiale for å kunne effektivisere gjennom å begrense antall opptaksgrunnlag og rangeringsregler. Vi viser til endringene i særskilt vurdering som har gitt en effektivitetsgevinst, og vil antyde at ytterligere standardisering vil kunne gi lignende gevinster.

Hvem bør bestemme opptaksregler til grunnutdanninger? Hvor mye bør bestemmes nasjonalt og likt for like utdanninger, og hvor mye bør være opp til den enkelte institusjon.

NHH mener at Kunnskapsdepartementet kan fastsette felles opptaksregler i samarbeid med fagrådene i UHR. NHH er i utgangspunktet positiv til institusjonenes autonomi, og foreslår at det skal kunne søkes om unntak fra felles nasjonale opptaksregler.

Hva er viktigst: å ha et effektivt opptakssystem eller å ha muligheten for å ta hensyn til andre kriterier enn karakterer, for eksempel motivasjon eller egnethet?

For NHH er et effektivt opptakssystem det viktigste. Like viktig som et effektivt opptakssystem, mener vi det er med et gjennomskiktig opptakssystem, der søkerne opplever at de likebehandles på kjente vilkår. Dette mener vi at best oppnås ved å bruke karakterer som opptaksgrunnlag.

Vi mener det kan argumenteres for at gode karakterer oppnådd gjennom flere års skolegang også reflekterer motivasjon og egnethet.

NHH anerkjenner at det i enkelte tilfeller kan være nødvendig å måle motivasjon og/eller egnethet på andre måter, men dette må ansees som unntakstilfeller. I forbindelse med andre opptak har NHH gjort seg erfaringer med motivasjonsbrev og intervju, som ofte vil være metoder en bruker for å kunne vurdere motivasjon og egnethet. Vår erfaring med motivasjonsbrev er at de tilfører liten eller ingen verdi til opptaksvurderingen. De bærer gjerne preg av å være sendt til flere, og det er usikkerhet knyttet til hvorvidt brevene er ført i pennen av søkeren selv.

Har dere alternative forslag til tidslinje for opptak/studiestart?

NHH har siden 2016 hatt søknadsfrist for alle masterstudenter i februar, og har saksbehandlet på ikke fullført bachelor og gitt betinget opptak. Vi har gjort dette av to hensyn, det ene er organisatorisk: ved å fordele saksbehandlingen utover året kan vi få jevnere arbeidsbelastning, forhindre turnover, og ha jevnt høy kompetanse på Opptakskontoret. Det andre er av hensyn til søkerne, ved å få tidlig svar vil de kunne planlegge for studiestart i bedre tid. Det er mulig å saksbehandle dem som allerede er ferdig tidligere, eller man kan se på om automatisk innhenting av dokumentasjon av opptaksgrunnlag og færre varianter av hvordan man kan oppnå GSK vil kunne ha potensiale for automatisering og dermed effektivisering.